

Jezuité a Evropská unie

Půlrok českého předsednictví Evropské unie skončil posledním dnem loňského roku. Naše země se ho zhostila vesměs úspěšně, i navzdory závažným výzvám a krizím, kterým celá Evropa musí už rok čelit. Před všemi členskými zeměmi EU jsme tak mohli ukázat, že ji bereme aktivně za svůj úkol, na kterém je potřeba společně pracovat, a nikoliv pouze za poskytovatelku dotací nebo za cíl permanentní kritiky.

Evropskou integraci bere za svou také Tovaryšstvo. Jezuité v Evropě stále více rozvíjejí vzájemnou spolupráci mezi jednotlivými provinciemi, ať už se to týká formace vlastních členů, nebo apoštolské činnosti. Zároveň také podporují integraci evropských národů svou přítomností v Bruselu u evropských institucí. Jejich přítomnost má duchovní rozměr – vytvářejí program v ekumenické Kapli pro Evropu nebo vyučují náboženství na „evropských“ školách. Vedle toho ovšem vyvíjejí také advokační činnost u institucí EU zejména v sociální oblasti. Usilují o to, aby Evropská unie měla duši a neztrácela svou původní křesťanskou inspiraci.

Petr Havelčák

Hledání míru

Následující text Tomáše Špidlíka sice pochází z roku 1986, avšak neztrácí nic ze své aktuálnosti. V souvislosti s ruskou válkou proti Ukrajině naopak ještě více promlouvá ke každému, kdo hledá duchovní ukotvení, jak usilovat o skutečný mír v Evropě.

Snad v žádné době nebylo tolik mírových prohlášení jako nyní. Člověk pravděpodobně nejvíc mluví o tom, co nemá. Některá z těch prohlášení jsou upřímnou touhou raněného lidského srdce, jiná jsou pouhou formalitou, jiná pokryteckou škraboškou. Ale sám fakt, že se slovo mír skloňuje ve všech pádech lidských řečí, ukazuje, že jde o jednu z nejdůležitějších hodnot lidského soužití. Všichni jsme ovšem natolik realističtí, že víme, že pouhým prohlášením a dojemnými slovy mír na světě nezavládne. K tomu je třeba něčeho daleko účinnějšího.

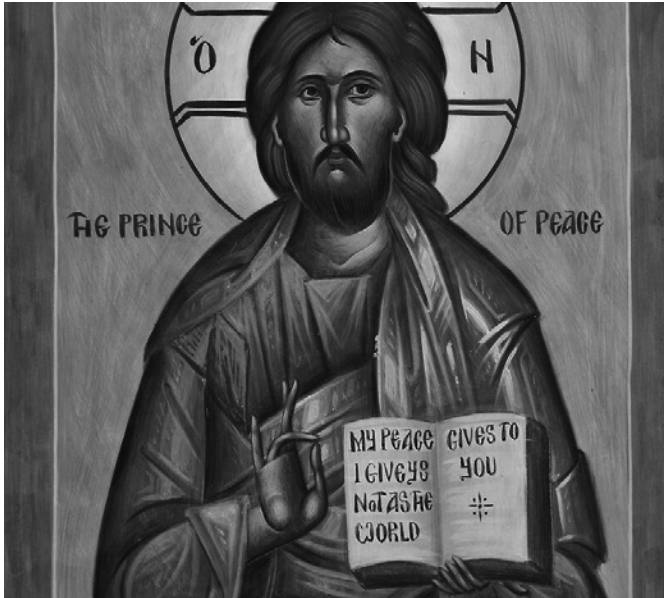
Pokoj, nebo rozdělení?

Nebylo by ovšem spravedlivé podezřívát všechny lidi, že o míru jenom mluví. Jsou i ti, kteří o jeho uskutečnění upřímně usilují. Často té snaze věnovali celý život. A buďme upřímní: mnoho se také uskutečnilo. Některým krvavým konfliktům se předešlo, jiné se zkrátily nebo alespoň omezily. V dimenzi světového napětí se to všechno bohužel zdá málo, jako ne-

účinná námaha, která nemá trvanlivé výsledky. Co tedy dělat?

Podívejme se na poselství evangelia: „Dávám vám pokoj, svůj pokoj vám dávám, ne ten, který dává svět.“ (Jan 14,27) Celé evangelium není nikdy v jedné větě. Kristova řeč je vždycky plná tajemných hloubek, a proto se nám jeho slova často jeví jako antinomická, protichůdná. Jak s tím slibem míru souvisí to zásadní rozdělení mezi lidmi, o kterém Ježíš mluví u Lukáše a které tak konkrétně rozvádí? „Nemyslete si, že jsem přinesl mír na zemi! Naopak, říkám vám, přinesl jsem rozdělení. Ode dneška budou v jednom domě s pěti osobami tři proti dvěma a dva proti třem. Povstane otec proti synu a syn proti otci, matka proti dceři a dcera proti matce, tchyně proti snaze a snacha proti tchyni.“ (Lk 12,51–53)

Nepolekal Ježíš těmi slovy také posluchače? Jestliže se nepoděsili, alespoň se podivili nebo snad i pohoršili. Mír se přece ve Starém zákoně slibuje jako jeden z nejdůležitějších darů mesiášské doby. Titul mesiáše je „kníže

Ježíši Kristu právem náleží mesiánský titul „kníže pokoje“. Autorkou ikony je Julia Bridget Hayes
(Foto ikonographics.net)

pokoje“ (Iz 9,5). Velmi známé pak je poetické líčení tohoto míru rajskými barvami u proroka (Iz 11).

Trojí snaha o mír

Slovo mír tedy není snadné. Sám Ježíš upozorňuje, aby se „jeho“ mír neztotožňoval s mírem, o kterém se mluví ve světě, že se tedy musí rozlišovat. Ale jak? Podle jakého měřítka? Musíme si nejdřív uvědomit, čemu vlastně říkáme „mír“. V denní řeči je mír opakem války. V části Evropy žijeme v míru. To znamená, že můžeme jezdit, svobodně navštěvovat jiné země, muži nemusí rukovat na frontu, nebojíme se bombardování, nejsou potravinové lístky atd. Zle by nám bylo, kdyby zase vypukla válka.

Pochopitelně si tohoto stavu míru musíme vážit, chránit ho, modlit se za něj. Uchráníme jej doopravdy? Každý z nás si povzdechne: „Dej to Pán Bůh!“ Ale nemůžeme se odvolat na Kristův příslib, že války už nikdy nebudou. Neodpovídalo by to ani evangeliu, ani skutečnosti. Lidská zloba může kdykoliv vyprovokovat katastrofy.

Ale slovo mír se užívá také v širším smyslu. I v takzvané mírové době mnoho lidí nežije v míru. Nejsou to války a zbraně, které jej ruší, ale neshody, hádky, třenice: v rodině, v práci, se sousedy, ve společnosti. Ty někdy tak znechutí život, že lidé utíkají z místa, berou si sami život nebo se naopak mstí. Můžeme se těmto spo-

rům vyhnout? Obyčejně se odpovídá takto: Válce ve světě nemůže křesťan sám zamezit, ale ve svém okolí, ve styku s bližními by měl žít vždycky v míru. Pochopitelně je to ideál, ke kterému se směřuje, ale není všem dosažitelný. Jsou jisté charaktery, pro které je to od přirozenosti lehčí. Tu a tam čteme o někom, že neměl osobní nepřátele. Někteří světcí jich měli víc než dost právě proto, že byli světcí jistého upřímného ražení a nebáli se říct nahlas pravdu. Ostatně ve styku s lidmi je tomu jako s řízením auta na ulici. Nestačí, že sám do nikoho nevráží. Je tam ještě mnoho jiných aut, která mohou najet do mě tam, kde to nejméně čekám. Mluví-li Kristus o rozdělení v samých rodinách, předpokládá, že vždycky budou lidé, které dráždí i sám fakt, že je někdo křesťan a že chce jako křesťan žít.

Ale existuje nakonec ještě třetí boj a třetí mír. Ten je uvnitř člověka, v jeho myšlenkách. Před tímto vnitřním bojem se nejhůře utíká. Antonín Poustevník utekl daleko do pouště, aby nikoho nepotkal, nikoho neviděl, aby na všechno zapomněl. Egyptská poušť je zvláštní, je v ní cosi mystického, zvláště večer. Světlo tu uklidňuje, pískové lány vymazávají vzpomínky a dojmy. Co lepšího si může přát ten, kdo chce zůstat sám s Bohem a v míru se modlit. A přece si právě v této uklidňující poušti svatý Antonín trpce stěžuje: „Pane, chtěl bych se modlit, ale moje vlastní myšlenky mi to nedovolí!“ Jiný egyptský mnich prohlásil: „Člověk

v poušti unikne pokušení od lidí, od svého jazyka, zůstává mu však pokušení v myšlenkách.“ Řekli bychom, že je to snad jenom na počátku, dokud se srdce neuklidní, nevyčistí, dokud se na mnoho nezapomene. Někteří si to tak mysleli. Ale praví světcí pouště před tou myšlenkou varovali, že je to iluze. Svatému Antonínovi si stěžoval jeden z učedníků, že ho nápady a myšlenky v hlavě příliš trápí. Svétec ho vyvedl na střechu cely a poručil mu: „Chytni si rukou vítr!“ Učedníkovi se zdálo neuctivé poučovat mistra o nemožnosti takového počínání. Ten pak dodal: „Když nedokážeš chytit vítr, který je hmotný, jak bys dokázal zachytit nehmotné myšlenky!“

Kristův dar pokoje

Závěr této úvahy nevypadá radostně. Všichni touží po míru, a přece mír není ani ve světě, ani v našem nejbližším okolí, ani v nás samých. Opravdový a úplný mír je dar eschatologický, ten bude doprovázet až Kristův druhý příchod na zemi. Myslet si, že se z něho můžeme radovat už teď, by bylo herezí kvietismu. „Kdo nebojoval, nebude spasen,“ říkali mniši na poušti, kteří šli přece jen do pouště proto, aby hledali mír a pokoj.

Jak si to tedy představovali? Krátce by se to dalo shrnout asi takto: Kristus přinese mír na konci věků. Ale chce, abychom se už teď na jeho příchod připravili, disponovali. Utišovat zbraně ve válkách, k tomu se cítili slabí v politice, silní jen v modlitbě.

Otcové pouště byli přesvědčeni, že jejich úkol je vydobýt mír uvnitř, v srdci (Foto vojtechkodet.cz)

Proto se za mír mezi národy modlili. Mír mezi nejbližšími sousedy se snažili zachovat vyvarováním toho, co jej nejvíc ruší, tj. slov. Proto zachovávali co nejvíce mlčení. Ale nakonec byli nejvíc přesvědčeni o tom, že jejich úkol je vydobýt mír uvnitř, v srdci. Nedosáhne se ho tím, že nebudeme mít znepokojující myšlenky, to není možné, ale že se je naučíme kontrolovat, že je nepřipustíme do srdce nikdy tak, že by nám je zakalily, že by začlonily světlo, které tak má stále svítit.

V této snaze se radikálně liší od metody, kterou chce dosáhnout pokoj moderní člověk. Jeho metoda postupuje z vnějšku dovnitř. „Abych byl klidný, potřebuji: aby světová situace nebyla napjatá, aby byly normál-

ní všechny mé vztahy k lidem, které potkávám, aby nebyl křik a rámus v okolí, kde žiji a pracuji, aby mě netížily žádné starosti, abych nemusel myslet na to a to...“ Zkrátka klademe tisíce podmínek, které se ovšem nikdy a nikde neuskuteční.

Postavme se k problému obráceně. „Dovedu-li si ubránit vnitřní pokoj vůči svým vlastním myšlenkám, málo mě může znepokojit vnější okolí, lidé, vír a zmatek světa.“ Platí: „Budeš-li stát na skále, žádná vlna moře tě nesmete a pohled na příboj tě bude těšit.“ Není pochyb o tom, kolik potřebuje dnešní člověk této skály, toho míru, který nedá svět, ale jenom Kristus v srdci.

Kardinál Tomáš Špidlík SJ

Pro společné dobro v Evropě

Rok ruské agrese proti Ukrajině ukazuje důležitost Evropské unie jako platformy pro mírové soužití svobodných evropských zemí. Jezuité projekt společné Evropy od počátku podporují, což je vyjádřeno i jejich přítomností u evropských institucí.

V Bruselu sídlí nejen hlavní instituce Evropské unie, ale také Jezuitská konference evropských provinciálů (JCEP). Tento souběh dvou zcela odlišných typů organizací, působících v různých sférách na stejném místě, není náhodný. Prozrazuje záměr Tovaryšstva Ježíšova podporovat a snažit se ovlivňovat snahy o evropskou integraci a působit na evropské instituce, aby prosazovaly hodnoty evropského společného dobra, v němž mohou být zohledněny i zásady katolické sociální nauky. Ideály této nauky totiž nechyběly v inspiraci otců zakladatelů hnutí za evropskou integraci, konkrétně v motivacích a myšlení Roberta Schumana, hluboce ovlivněného katolickou vírou, kterého papež František v roce 2021 prohlásil za „ctihodného“.

Souvislostí je mnoho a mají více rovin. Společným odkazem je Evropa, ačkoli EU nezahrnuje všechny evropské země a jezuitská konference přesahuje hranice kontinentu, včetně provincie Blízkého východu a Maghrebu, která se rozkládá od Sýrie po Maroko.

Konference evropských provinciálů

Tovaryšstvo Ježíšovo je nyní rozděleno do šesti konferencí podle kontinentů: Severní a Latinská Amerika, Evropa, Afrika, jižní Asie a Asie a Tichomoří. Jedná se především o struktury, které mají koordinovat poslání Tovaryšstva. Evropskou konferenci v současné době tvoří patnáct provincií a jeden samostatný region, které dohromady zahrnují více než 3 500 jezuitů.

Existence dnešní Jezuitské konference evropských provinciálů sahá až do roku 1972, kdy otec generál Pedro Arrupe SJ založil Výbor evropských provincií, tehdy omezený na provincie západní Evropy. V roce 1987 se v Záhřebu konalo první plenární shromáždění Konference evropských provinciálů, již za účasti provincií z Polska a Jugoslávie. Od roku 1993, kdy byl poprvé jmenován stálý předseda, až do roku 2000 se shromáždění konference scházelo každé dva roky, poté každoročně a od roku 2016 se schází dvakrát ročně. Tato setkání nabízejí vzájemnou podporu pro-

vinciálům při jejich nelehké a často osamělé práci, což stále více oceňují.

Obecný cíl konference je vyjádřen v jejich stanovách schválených v roce 2020. Je jím „podporovat meziprovinční a nadprovinční spolupráci ve službě apoštolskému poslání Tovaryšstva Ježíšova (...) podporou větší spolupráce mezi provinciemi a regiony (...), aby mohly nabídnout jednotnou odpověď na společné výzvy“. Je zřejmé, že na mnohé z těchto výzev je třeba reagovat společně a že i v případě, že jsou omezeny na jednu provincii, je sdílení zkušeností a vzájemná podpora další výhodou, kterou konference nabízí. To se děje především prostřednictvím sítí, kterých je v konferenci asi dvacet. Jezuité, kteří ve svých provinciích mají podobné poslání, se v nich pravidelně setkávají, učí se jeden od druhého a někdy plánují společné iniciativy.

Působení konference je pravděpodobně nejpodstatnější v oblasti jezuitské řeholní formace. Od roku 2001 probíhalo celokonferenční hodnocení formačních center a byla přijata společná rozhodnutí o konsolidaci těchto center, protože počet jezuitů ve formaci (a také dostupných formátorů) neustále klesá. V roce 2014 byl vytvořen mechanismus solidarity mezi provinciemi pro financování formace.

Evropský jezuitský kontext je poznamenán rychlým poklesem počtu jezuitů ve stárnoucích provinciích s dlouhou a bohatou tradicí. To se často projevuje vysokým počtem velmi významných institucí, které je nyní obtížné zároveň udržet, ale i opustit, protože je s nimi tradičně spjata identita mnoha provincií. Z tohoto důvodu byla v šestiletém apoštolském plánu konference, který

Během svých dějin se Evropa vždycky vypínala vzhůru, k novým a ambiciózním cílům, živena nenasatnou touhou po poznání, rozvoji, pokroku, pokoji a jednotě. Avšak povznesení mysli, kultury a vědeckých objevů je možné jedině díky pevnosti kmene a hloubce kořenů, které jej živí. Zmizí-li kořeny, kmen pomalu chátrá, až odumře, větve kdysi vzpřímené a bujné se nakloní k zemi a opadnou. Tady tkví možná jeden z paradoxů, který je izolované vědecké mentalitě nejvíce nepochopitelný, že totiž k cestě do budoucnosti je zapotřebí minulost, hluboké kořeny a také odvaha neskrývat se před přítomností a jejími výzvami. Je zapotřebí paměť, odvaha a lidsky zdravá utopická vize.

Papež František na půdě Rady Evropy, Štrasburk 25. 11. 2014

byl schválen v roce 2021, jako první z devíti výzev označena podpora jezuitského povolání v Evropě.

Díla JCEP v Bruselu

V Bruselu jsou čtyři díla, která spadají přímo do působnosti konference. Dvě z nich reagují na přímý úkol svěřený Tovaryšstvu katolickou arcidiecézí Brusel-Maliny. Jedním z nich je koordinace katolické náboženské výchovy v Evropských školách (síť škol pro děti zaměstnanců evropských institucí), kterou přebírá ředitel jmenovaný předsedou konference. Svou pastorační praxi (magisterku) zde často vykonávali jezuitští scholastici z různých provincií, kteří vyučovali hodiny náboženství a organizovali pastorační aktivity pro studenty.

Druhým dílem je Kaple pro Evropu, což je bývalá klášterní kaple, která se dochovala v centru bruselské evropské čtvrti, kousek od sídla Evropské komise i Evropského parlamentu. Je to multikulturní a ekumenický pro-

stor pro modlitbu a bohoslužbu, ale také pro sdílení a reflexi, podporující náboženské, společenské a kulturní aktivity, určené především těm, kdo pracují v evropských institucích. Kaple byla založena v roce 1997 pěti jezuitskými institucemi a svůj mandát i finanční podporu získává od bruselského vikariátu. Úzce spolupracuje s COMECE (Komise biskupských konferencí Evropské unie), mnoha protestantskými církvemi a dalšími náboženskými organizacemi. Jedná se o práci na podporu a propagaci evropských ideálů přímo prostřednictvím podpory a duchovního rozvoje mezinárodního společenství zaměstnanců, kteří v Bruselu pracují.

Další dvě díla jsou ze sociální oblasti. Jejich spojení s evropskými institucemi je spíše na advokační úrovni, kdy využívají možnosti ovlivnit politiku EU. První z nich je evropská kancelář Jezuitské služby uprchlíkům (JRS-Europe), která koordinuje činnost sítě 23 poboček v jednotlivých

Mluvit o evropské multipolaritě znamená mluvit o národech, které se rodí, rostou a hledí do budoucnosti. Úkol globalizovat multipolaritu Evropy si nelze představovat pomocí kulové plochy, na níž je všechno stejně uspořádané, avšak která je reduktivní, protože každý bod je stejně vzdálen od středu. Spíše poslouží obraz mnohostěnu, v němž harmonický celek všeho uchovává zvláštnost každé ze svých částí. Dnes je Evropa multipolární ve svých vztazích a tenzích. Nelze si představovat ani budovat Evropu bez důkladného přijetí této multipolární reality.

Papež František na půdě Rady Evropy, Štrasburk 25. 11. 2014

Ekumenická bohoslužba v bruselské Kapli pro Evropu na zahájení parlamentního roku 2022
(Foto facebook/chapelforeurope)

zemích, jež tvoří evropský region v rámci JRS International. Instituce EU ji uznávají jako nevládní organizaci pomáhající uprchlíkům, která má přístup na diskuzní fóra o migrační politice. V současné době JRS-Europe koordinuje veškerou pomoc ukrajinským uprchlíkům v sousedních zemích.

Druhým dílem v sociální oblasti je Jezuitské evropské sociální centrum (JESC), které bylo založeno v roce 2012. Je řízeno delegátem JCEP pro sociální apoštolát a jeho úkolem je animovat tuto oblast ve všech provin-

ciích konference a také koordinovat síť sociálních center v Evropě. Již dříve existovala Katolická informační a iniciativní kancelář pro Evropu (*Office catholique d'information et initiative pour l'Europe, OCIPE*), kterou založilo Tovaryšstvo v roce 1956 ve Štrasburku na žádost místního biskupa. OCIPE podporovala reflexi vývoje evropské integrace, vydávala studie a šířila informace. V roce 1963 otevřela svou pobočku v Bruselu, která doprovázela činnost institucí Evropského společenství. V roce 1990, po pádu Berlínské zdi, otevřela pobočky také

Je třeba mluvit o kořenech Evropy v množném čísle, protože je jich víc. V tomto smyslu, když slyším mluvit o křesťanských kořenech Evropy, se tohoto tónu někdy obávám, protože zní triumfalisticky nebo nevráživě. Zavání potom kolonialismem. (...) Křesťanství má však povinnost zavlažovat je (tyto kořeny) v duchu služby, jakou je umývání nohou.

Z rozhovoru papeže Františka pro deník La Croix, 17. 5. 2016

v Budapešti a Varšavě. Když vzniklo JESC, zahrnulo i dosavadní práci OCIPE, zejména ve funkci tajemníka JESC pro evropské záležitosti.

Odpovídat na znamení doby

Potřeba existence JCEP vyplynula z poznání, že smysl pro společné apoštolské poslání a jeho praktické naplňování v konkrétních dílech vyžaduje koordinační strukturu, viditelnou instituci, která by signalizovala přání vzájemně spolupracovat a sloužila mu. O to je třeba i nadále usilovat, vše se ještě zdaleka nepodařilo uskutečnit. Byly už sice sklizeny některé dobré plody, ty však vybízejí k obnovení ambicióznějších cílů. Klesající počet jezuitů na jedné straně a nepřestávající volání po jejich apoštolské službě na straně druhé jen posilují tendenci k užší spolupráci. Stále je však třeba ji aktivně podporovat, i když lidé více cestují, mají mnohem širší znalosti o jiných kulturách a sní o jednotnějším světě.

To, o čem sníme v rámci Tovaryšstva Ježíšova, je velmi podporováno experimentem Evropské unie. Od po-

čátku se Tovaryšstvo staví na stranu těch, kdo podporují evropskou integraci a usilují o její službu trvalému míru, rovnějšímu rozvoji a vzrůstu silnějšího a plnějšího evropského společného dobra.

Přítomnost Jezuitské konference evropských provinciálů a jejich aktivit v Bruselu, uprostřed evropské čtvrti, je pro všechny provincie v Evropě a pro všechny evropské národy i nadále znamením toho, že nejlepší evropské ideály jsou v souladu s katolickou sociální naukou. Je to také forma, jak připomínat evropským institucím, politikům na celém světě a všem, kdo hledají výhody v procesu evropské integrace, že vše začalo snem, který byl hluboce inspirován křesťanskými ideály těch, kdo se odvážili zahájit hnutí, které nás přivedlo k tomu, čím je Evropská unie dnes.

Herminio Rico SJ

Přeložil Petr Havlíček SJ

Znovu objevit identitu Evropy

Na konci prosince 2022 skončilo půlroční předsednictví České republiky v Radě Evropské unie. Předseda Komise biskupských konferencí Evropské unie (COMECE) kardinál Jean-Claude Hollerich SJ při této příležitosti poskytl bulletinu Jezuité exkluzivní rozhovor.

Jak jako předseda komise evropských episkopátů vidíte Evropskou unii a její roli v dnešní společnosti?

Úloha Evropské unie, zejména pro mír ve světě, je velmi důležitá. Procházíme dobou, kdy je mír ve světě skutečně vážně ohrožen. Válka na Ukrajině je toho jasným důkazem. Na začátku této války dokonce někteří analytici říkali, že jsme na pokraji třetí světové války. Takže si myslím, že Evropská unie je nezbytná nejen pro mír a blahobyt v Evropě, ale i na celém světě. Pokud by tomuto světu vládly pouze Spojené státy, Čína, Rusko a jejich spojenci, došlo by k mnohem více ozbrojeným konfliktům, než kdy Evropa zažila.

Jak hodnotíte české předsednictví v Radě EU?

Jak víte, je dlouhodobou praxí, že se delegace Komise biskupských konferencí Evropské unie (COMECE) a Konference evropských církví (CEC) spolu se svými místními členy setkávají s příslušným předsednictvím EU během jeho funkčního období, aby se společně zabývaly prioritami předsednictví Rady a sdílely pohledy církví na důležité evropské otázky. V této souvislosti jsme byli velmi potěšeni – COMECE, kterou jsem vedl, CEC vedená farářem Christianem Kriegerem, Česká biskupská konference a Ekumenická rada církví – jak jsme byli přijati představiteli českého předsednictví.

Přivítali jsme závazek českého předsednictví převzít vedení a koordinovat evropské úsilí v tak náročné a klíčové době. Všichni víme, že je poznamenána především ruskou brutální vojenskou agresí proti Ukrajině. Prožíváme smutek nad strašlivým lidským utrpením, těžkou situací uprchlíků a také zvýšenými socioekonomickými těžkostmi pro mnoho osob, rodin a komunit, v důsledku prudce rostoucích cen energií a zvyšujících se životních nákladů. Vést v takové době Radu EU nebylo snadné. Můžeme se jen přimlout za to, aby i nadále sílilo úsilí o dosažení koordinovaného přístupu EU, zejména pokud jde o mír v Evropě, humanitární důsledky válečné a energetické krize, ale také rostoucí sociálně-ekonomické obtíže mnoha Evropanů.

V mnoha oblastech světa je křesťanství pronásledováno jinými věřícími nebo některými totalitními režimy. Křesťané v Evropě mají svobodu, ale stále existuje mnoho výzev, se kterými se musí vypořádat. Jednou z nich je jistě proces sekularizace...

Moderní společnost a hluboké změny na poli religiozity nás nemohou nechat lhostejnými. Bůh ovšem není v dnešním světě o nic méně přítomný, než byl dříve. Je to stále stejný svět a On je jeho stvořitelem. V debatách se sekularizace probírá z různých úhlů pohledu. Rád bych se zde vrátil ke klasické definici sekularizace jako globální sociokulturní změny vedoucí k omezení institucionální a kulturní role náboženství, změny, kterou provází pokles institucionální náboženské přináležitosti a praxe s tím spojené (v první řadě pravidelná účast na bohoslužbách).

Jenže úpadek obvyklých projevů religiozity nebo konkrétní náboženské tradice, jako je například katolicismus, nemusí nutně znamenat úpadek společenského vlivu náboženství, tím méně úpadek náboženství vůbec. To je důvod, proč se mi nezdá zcela správný výklad, že větší posílení modernismu nutně znamená úbytek náboženskosti. Jistě, nyní už víme, že jsme a že budeme menšinou. Ale neměli bychom se tomu ani divit, ani si na to stěžovat. Jsem si jist, že Pán je nadále v dnešní Evropě přítomen a vyzývá nás, abychom stále budovali církve na víře.

Jsou křesťané v této současné sekularizované společnosti ještě schopni vydávat svědectví? Co můžeme udělat pro šíření křesťanské víry v dnešní Evropě?

Dovolte mi začít druhou částí vaší otázky a říci, že Pán nás nevysílá primárně šířit křesťanskou víru. Posílá nás, abychom šířili poselství lásky k člověku, a to každému člověku bez ohledu na jeho původ, náboženské vyznání, rasu apod. A toto poselství je aktuální i dnes, protože vidíme, jak se vše v naší společnosti ekonomizuje, hodnota člověka se vypočítává ve vztahu k jeho ekonomické síle, a již se na něj nehledí jako na lidské bytí. A všichni, kdo nejsou součástí ekonomického procesu, mám na mysli děti, seniory, nezaměstnané, postižené atd., jsou marginalizováni. V tomto kontextu musí církve hlásat evangelium se vši pokorou a zdůrazňovat, že věříme v Boha, který věří v celého člověka, v Boha, který miluje každého člověka.

Církvev, která byla v minulosti vystavená těžkým okolnostem, se musela reformovat. Říká se, že každá krize může být šancí. Jak by se podle vás měla církev v kontextu současného světa změnit?

Kardinál J.-C. Hollerich SJ na setkání poslaneckého klubu evropských lidovců Evropského parlamentu ve Vídni v prosinci 2022 (Foto facebook COMECE)

Církev se musí přizpůsobit. Poselství evangelia je stále aktuální, ale poslové se občas objevují ve staromódních kostýmech, čímž ovšem onomu poselství dělají medvědí službu... Proto se musíme přizpůsobit. Samozřejmě ne tím, že změníme poselství, ale že najdeme nový jazyk, aby bylo srozumitelné. Svět se stále dívá, ale už ne naším směrem, a to bolí. Musíme prezentovat poselství evangelia takovým způsobem, aby lidé znovu mohli pohledět na Krista.

Jak vidíte roli papeže Františka v tomto procesu?

Právě proto, aby tento proces uvedl do pohybu, zahájil papež František v říjnu 2021 synodu o synodalitě, kterou raději nazývám synodou o církvi. Protože na rozvoji tohoto nového jazyka se musí podílet celá církev: to je smyslem synody. Pod vedením Ducha svatého jsme všichni povoláni jít společně. Jak říká papež, je to Duch svatý, kdo je mistrem-stavitelem. Musíme proto také pro něho vytvořit místo. V dnešní době se již nemůžeme spokojit s rozkazováním shora dolů. Ve všech společnostech, dokonce i v politice nebo podnikání, je nyní důležité vytvářet sítě. Tato změna rozhodovacích metod jde ruku v ruce se skutečnou civilizační změnou, které čelíme. A církev se tomu musí přizpůsobit, ostatně jako vždy v minulosti. Potřebujeme nový jazyk, který by byl založen na svatém evangeliu.

Evropa se hrála v dějinách nesmírně velkou roli. Papež František místo toho dnes přikládá zvláštní význam místním církvím na pe-

riferii. Evropa se tedy už vyčerpala, nebo mají křesťané na tomto kontinentu ještě co nabídnout? Jaká je vaše vize nebo naděje pro Evropu do budoucna?

Evropa sehrává v dějinách světa stále důležitou roli. K tomu je zapotřebí víc než jen změna politiky. Je třeba změnit náš pohled na Evropskou unii: je důležité znovu získat ducha zakladatelů a dívat se na Evropu širěji. Schuman se kdysi rozhodl zahájit evropskou integraci na poli hospodářství. Tento ekonomický aspekt se podařilo rozvinout poměrně dobře, ale existuje velké nebezpečí, že se vize evropské integrace zredukuje na pouhé hospodářství. Pak bychom ovšem redukovali lidské osoby na prosté ekonomické činitele a spotřebitele.

V této souvislosti si myslím, že Evropa potřebuje znovu objevit svou křesťanskou identitu, zvláště v době, kdy se snaží vybudovat pokojnou a spravedlivou budoucnost. Potřebujeme nové evropské politiky, kteří by byli schopni lépe odpovědět na potřeby našich putujících bratrů a sester. Rád bych proto zdůraznil, že je důležité dívat se společně do budoucnosti, aby bylo možné provést významné změny pro celý svět.

Jsem dojat, že papež František tak úžasně rozumí Evropě a může nás povzbudit. Ve svém dopise adresovaném v úterý 27. října 2022 státnímu sekretáři kardinálu Parolinovi – ke 40. výročí COMECE (Komise biskupských konferencí Evropské unie), k 50. výročí navázání diplomatických vztahů mezi Svatým stolcem a Evropskou unií a zároveň k 50. výročí přítomnosti Svatého stolce jako stálého pozorovatele v Radě Evropy – se Svatý otec vrací k hodnotám Evropy a hovoří o svém snu o bratrství a solidaritě mezi národy v období poznamenaném individualistickými tendencemi. A já se domnívám, že v tomto duchu jsme my křesťané povoláni budovat svou budoucnost – nejen pro sebe, ale pro celý svět.

Připravil Jan Regner SJ

Kard. Jean-Claude Hollerich SJ (* 1958 v Differdange) po maturitě na gymnáziu v Diekirchu studoval filozofii a teologii v Římě. Roku 1981 vstoupil v Belgii k jezuitům. Studium teologie dokončil ve Frankfurtu. Na kněze byl vysvěcen 21. dubna 1990 a poté až do roku 1994 působil jako spirituál v kněžském semináři v Lucemburku. Dále působil v Japonsku jako studentský kaplan, učitel jazyků a v letech 2008 až 2011 byl prorektorem na jezuitské Univerzitě Sophia v Tokiu. Ve stejném období byl představeným místní řeholní komunity. Papež Benedikt XVI. ho v roce 2011 jmenoval arcibiskupem lucemburským. V letech 2014–2018 byl předsedou Konference evropských komisí pro spravedlnost a mír. Prezidentem COMECE byl zvolen v roce 2018. Rok nato ho papež František jmenoval kardinálem.

Na magisterce v Bruselu

Mezi jezuitu při institucích Evropské unie pravidelně působí mladí scholastici na dvouleté pastorační praxi, tzv. magisterce. Současným magistrem v Bruselu je polský jezuita Piotr Marmuszewski, který v následujícím článku shrnuje své osobní zkušenosti z práce v srdci Evropy.

Život v Bruselu a práce na evropských školách a v Kapli pro Evropu nabízí možnost rozšířit si pohled na svět a na křesťanství. Jako jezuita na magisterce, který doposud neměl mnoho rozsáhlých kontaktů s lidmi různých kultur a vyznání, jsem si tento obzor skutečně značně rozšířil. Brzy se ukázalo, že mé počáteční obavy z nedostatku kontaktů a osamělosti v cizí zemi byly zbytečné. Nové mezinárodní známosti a povinnosti vyplnily většinu mého času.

V kapli a ve škole

Služba v Kapli pro Evropu zahrnuje spolupráci s různými křesťanskými denominacemi a vedení různých skupinek určených jednak pro ty, kdo hledají Boha, nebo těm, kdo s ním chtějí navázat důvěrnější vztah. Společná modlitba křesťanů různých denominací, učení se jeden od druhého a vnímavost jejich srdcí pro různé přístupy ke Stvořiteli jsou nepostradatelnou součástí a velkou hodnotou této zkušenosti. Zpočátku pro mě bylo výzvou čelit vlastnímu

očekávání ohledně počtu těch, kdo se modlitebních setkání účastní. Brzy se však ukázalo, že ačkoli počet účastníků nebyl ohromující, kvalita a touha po Bohu u přítomných přinesly krásné ovoce v podobě prohloubení víry, spolupráce a nových přátelství.

Práce na evropských školách v Bruselu je pro mě návratem k tomu, co mi je známé, ale co je zároveň nové, protože je to zasazeno v úplně jiném kontextu, než byla venkovská škola v jižním Polsku. Evropské školy jsou místem, kde se učí žáci ze všech zemí EU, jejichž alespoň jeden rodič pracuje v evropských institucích. Aby byla respektována kulturní rozmanitost žáků a zároveň jim bylo umožněno navázat vzájemné vztahy, je velký důraz kladen na výuku jazyků a na vzájemnou úctu. Každá škola má jazykové sekce, které umožňují žákům komunikovat v jejich mateřském jazyce, ale postupem času přibývá předmětů v dalších jazycích podle výběru žáků. Pracovními jazyky jsou angličtina a francouzština, proto je na ně kladen největší důraz. Evropské školy jsou známé svou vy-

Autor článku druhý zleva
(Foto jesuits.eu)

sokou úrovní začlenění a kulturní a náboženskou rozmanitostí, takže žáci mají možnost vybrat si předměty, které odpovídají jejich zvolenému náboženskému přesvědčení.

Při výuce katolického náboženství na středních a základních školách mohu z první ruky pozorovat rostoucí sekularizaci žáků a jejich rodičů. Přestože většina žáků je pokřtěná, jen několik jedinců stále praktikuje víru. Úkolem, před kterým člověk nutně stojí, je zprostředkovat žákům křesťanskou antropologii, krásu katolické víry a nesmírné Boží milosrdenství, kterým Bůh miluje a hledá každého člověka. Pozitivním aspektem výuky je možnost pozorovat vývoj žáků, kteří jsou schopni být upřímní, otevření a uctíví ke každému člověku. Za zmínku stojí i to, že se najdou žáci, kteří se zapojují do mimoškolních aktivit skupiny Magis, otevřené pro žáky středních škol, kteří chtějí pro sebe i pro druhé udělat něco víc. Velmi přínosný je také kontakt s ostatními učiteli a spolupráce při pořádání výletů a výjezdů pro žáky a učitele.

Ohlédnutí

Když se ohlédnu za svým rokem a půl v Bruselu, musím říct, že práce pro lidi ve školách a v Kapli pro Evropu mi přinesla velkou spokojenost a spoustu radosti. Pozitivním aspektem tohoto období a velkým pozhledným byla také spolupráce s ostatními jezuiti z bruselské komunity svatého Benedikta. Jsou to právě oni, kdo mi jsou oporou v těžších chvílích a poskytují mi pomoc, kdykoli je potřeba.

Na obzoru jsou poslední měsíce mé magisterky, které budou naplněny především prací se skupinkami lidí, kteří chtějí žít v důvěrném vztahu s Kristem. Práce pastoračního charakteru vždy vyžaduje určité úsilí a vystoupení z komfortní zóny, ale v místech, jako je Brusel, je to obzvlášť potřebné a nesmírně obohacující. Proto se už teď těším na další modlitební setkání, duchovní obnovy a na vše, co nám Pán připravil pro tento zbyvajících čas.

*Piotr Marmuszewski SJ
Z webu jesuits.eu přeložil
Pavel Bandouch SJ*

Žalmy jsou společné dědictví

Slovenský teolog Miloš Lichner SJ již několik let intenzivně spolupracuje na židovsko-křesťanském dialogu. Plody tohoto dialogu ocenil také papež František během své návštěvy Slovenska na podzim 2021. O současných vztazích mezi křesťany a židy na Slovensku je i následující rozhovor.

Dialog mezi židy a křesťany nemá na Slovensku dlouhou tradici, ale v posledních letech je intenzivní. Můžeš nám přiblížit, co se v této oblasti stalo za posledních pět až deset let?

Židovsko-křesťanský dialog na Slovensku dostal nový impulz v roce 2016, kdy začala úzká spolupráce mezi naší Teologickou fakultou Trnavské univerzity a Institutem židovské kultury, který vede dr. Maroš Borský. Rád bych zmínil ještě jednu významnou osobnost: Lucii Hidvéghyovou, která již několik let vyučuje judaistiku a přednáší po celém Slovensku o židovsko-křesťanských vztazích. Tato spolupráce má podporu Ústředního svazu židovských náboženských obcí ve Slovenské republice (ÚZ ŽNO), naší univerzity a jezuitského řádu.

V roce 2017 následovala cesta předsedy Konference biskupů Slovenska (KBS) Mons. Stanislava Zvolenského do Vatikánu, ke které se připojili generální biskup Evangelické církve augšpurského vyznání (ECAV) a předseda Ekumenické rady církví na Slovensku Miloš Klátik, předseda ÚZ ŽNO Igor Rintel a několik dalších významných představitelů židovské komunity na Slovensku. Tato společná pouť do Říma v podstatě navázala na společnou návštěvu Svaté země, na kterou Ústřední svaz židovských náboženských obcí pozval v roce 2015, a také na sérii několika společných setkání představitelů církví. Svatému otci Františkovi jsme v Římě představili knižní novinku – první svazek komentáře ke Knize žalmů, konkrétně k žalmům 51–75. Následně slovenskou návštěvu přijal vrchní římský rabín, který rovněž obdržel zmíněný komentář. V tomto dvojím gestu předání komentáře žalmů papeži a rabínovi vidím určitou symboliku. Naplňujeme totiž výzvu papeže Františka, který ve své exhortaci Evangelii gaudium (č. 249) vybízí ke společnému čtení textů hebrejské Bible i ke vzájemnému objevování bohatství Slova v tom smyslu, že znalost rabínské literatury je pro křesťany přínosem a mohou z ní čerpat hodnoty pro své vlastní obohacení. Tímto způsobem si uvědomujeme, že vztah mezi Bohem a izraelským lidem je živý a vzájemný, oboustranný, a rabínská literatura je plodem Božího působení.

Miloš Lichner SJ
(vpředu vpravo)
s ostatními zástupci
předává papeži
Františkovi společný
slovenský překlad
Žalmů při audienci
v Římě v roce 2018
(Foto Vatican Media)

ní – a tedy obohacením i pro křesťany. V rámci následné spolupráce mezi TF TU a Židovským kulturním institutem byly zahájeny semestrální přednášky programu „Otvíráme dveře“. Tento program běží dodnes.

V roce 2018 pak slovenské komise pro vzájemný dialog na katolické i židovské straně vydaly knihu *Od Seelisbergu po Jeruzalém a Řím*, která obsahuje základní dokumenty, projevy a úvodní studie ze strany katolické církve a židovských autorit. S radostí dodávám, že máme za sebou letní školu židovsko-křesťanského dialogu (léto 2022) a úspěšný pilotní projekt cyklistické výpravy od synagogy ke kostelu (září 2022).

Nejnověji mohu čtenářům prozradit, že Trnavská univerzita se rozhodla udělit čestný doktorát rabínu Abrahamu Skorkovi, který je osobním přítelem papeže Františka. Také tímto způsobem se chtějí Trnavská univerzita a naše teologická fakulta profilovat jako místa otevřená dialogu.

Zmínil jsi vzdělávací projekt „Otvíráme dveře“, o kterém se pochvalně vyjádřil také papež František při své návštěvě Slovenska. V čem spočívá?

Již sedmým rokem probíhá na naší teologické fakultě vzdělávací projekt s názvem „Otvíráme dveře“, který uskutečňujeme společně s Institutem židovské kultury. Velmi mě potěšilo, že se o tomto projektu zmínil papež František při své návštěvě Slovenska. Samotný projekt má tuto myšlenku: když otvíráme dveře, pouštíme druhého člověka do svého prostoru, nebo vystupujeme ze svého prostoru a vstupujeme do prostoru druhého člověka, a to je smysl našeho projektu,

abychom se navzájem poznávali, protože je pravda, že v našich vzájemných vztazích je stále mnoho neznalosti a mnoho předsudků. Projekt spočívá v tom, že připravujeme pět až šest přednášek za semestr, na které jsou pozváni významní židovští a křesťanští odborníci, aby promluvili na různá zajímavá témata.

Můžeš nám také více přiblížit dokument s názvem Od Seelisbergu po Jeruzalém a Řím?

Jde o publikaci, jejíž text je výsledkem spolupráce komisí KBS a ÚZ ŽNO. Obsahuje základní texty ze strany katolické církve a ze strany židovské obce týkající se jejich společných vztahů. Uzavírá ji velmi důležitý text s názvem „Plnit vůli našeho Otce na nebesích: K partnerství mezi židy a křesťany“, který vydala skupina ortodoxních rabínů. Velmi bych si přál, aby se tyto texty staly pevnou součástí formace budoucích kněží, pastorů, katechetů, aby se začaly číst a aby jejich myšlenkové bohatství měnilo naše srdce.

Mnoho osobní energie jsi vložil do vzniku společného překladu žaltáře do slovenštiny. Mohl bys představit, co vše obsahuje a co vám spolupráce na překladu přinesla?

Námi připravený překlad žalmů nabízí nové přetlumočení žalmů z hebrejského originálu a z řeckého překladu Septuaginty. Doplnují ho filologické a textové poznámky, současné odborné komentáře a dále pak rabínské, patristické a středověké komentáře. Nechybí rozbor formy, struktury a žánru žalmu a jednotlivých veršů ani teologické, liturgické a pastorační uplatnění každého žalmu.

Samotný překlad textů nebyl složitý – je při něm důležitá zejména znalost jazyka, nikoliv náboženská příslušnost. Opravdová spolupráce se týkala spíše vzniku následných komentářů a čtení těchto textů, kdy jsme si uvědomovali, že sdílíme společné dědictví, které nás velmi ovlivnilo ve vývoji západní latinské civilizace.

Jak žalmy spojují židy, katolíky, protestanty a pravoslavné?

Jak jsem se již zmínil, žalmy jsou naší společnou svatou knihou. Jsou nedílnou součástí naší modlitby. V průběhu staletí se utvořil vyhraněný denominační slovník, jehož cílem bylo především odmítnout postoj jiné denominace, která ne vždy brala v úvahu jazykovou a strukturní věrnost a žánr daného biblického verše, v našem případě žalmu. Proto je náš dlouholetý projekt komentáře k žalmům výsledkem ekumenické a mezidenominační spolupráce a snahy o nalezení společných dialogických řešení. Záměrem bylo oprostít se od denominačních konstrukcí, které odmítají dialog s jinými denominacemi, často bez odborného základu. Žalmy, které byly nejčastěji přepisovanou bib-

lickou knihou v raném a středověkém křesťanství, a formovaly tak myšlení a hodnoty Evropy, mají potenciál nabídnout nový intelektuální základ pro nové promýšlení role křesťanství v dnešní postsekulární společnosti. A stejně jako je Kniha žalmů společným dědictvím obou náboženství, židovského a křesťanského, může se tak stát společným článkem při rozvíjení dialogu mezi židy a křesťany – zejména na Slovensku.

Odcizení a nenávist mezi křesťany a Židy vedly v průběhu staletí k mnoha tragédiím. Jak může společný překlad žaltáře napomoci k větší vzájemné úctě?

Přál bych si, aby teologové všech křesťanských denominací začali používat tyto komentáře k žalmům při tvorbě nových dogmatických traktátů založených na této nejnovější vědecké práci. V zahraničí existují specializované týmy biblistů nebo moralistů či církevních právníků jednotlivých denominací. Na Slovensku se začíná rozvíjet naddenominační vědecká spolupráce. Vytváříme tak v jistém smyslu základy, na nichž, jak doufám, nová generace teologů připraví nové teologické výpovědi věrné tradici, která je otevřená rozumové reflexi, což je i motto naší teologické fakulty.

Teologickým základem dialogu s židovstvím je přehodnocení tzv. „teologie nahrazení“. Ta je postavena na přesvědčení, že biblický Izrael, který nepřijal Krista, byl zavržen a nahrazen církví Nového zákona. Druhý vatikánský koncil otázku postavil jinak: židé jsou stále vyvoleným národem, a proto „smlouva s Bohem nikdy nebyla odvolaná“ (*Evangelii gaudium*, 247), Izrael je stále Bohem požehnaným národem. Vidíš v pohledu katolíků na Slovensku změny v pojmání židovství?

Uvedená teologie nahrazení je naštěstí nahrazována teologií komplementarity. Jsem rád, že k tomu došlo, protože teologie nahrazení, která dlouho zaznívala v našich teologických příručkách, nebyla založena na poctivém a upřímném čtení naší tradice a na celistvém čtení Písma svatého. Pavlova slova v listu Římanům, že Židé jsou i nadále lidem požehnaným Bohem, jsou stále pravdivá. Sám Pavel mluví o jiném obrazu, že jako křesťané jsme naroubováni na olivovník, kterým jsou Židé. A velmi krásná symbolika v dobách raného křesťanství hovoří o tom, že Židé a pohané tvoří dvě zdi, které jsou spojeny úhelným kamenem, jímž je Kristus. Proto – abychom použili slovník zedníků – jedna zeď nemůže nahradit druhou: jsou zapotřebí obě dvě, protože obě zdi jsou spojeny úhelným kamenem, a tímto úhelným kamenem je Kristus. Ztráta jedné zdi by tedy byla destruktivní a je nepřijatelná.

Můžeme použít výraz, že Židé jsou staršími bratry křesťanů ve víře?

Myslím, že můžeme směle použít i tento výraz. V této souvislosti jen připomenou, že máme společnou část Bible, hebrejské Písmo, které nazýváme Starý zákon nebo První zákon. Z dějin teologie víme, že už při formování biblického kánonu církev jasně odmítla antisemitismus autora rané církve Markiána a zdůraznila vnitřní jednotu obou částí Písma svatého.

Někdy je zvykem mluvit o judaismu a křesťanství také jako o matce a dceři. Nemělo by se i toto přirovnání používat?

Používat slovník matky a dcery pro vztah mezi judaismem a křesťanstvím není podle mého skromného názoru nejšťastnější, protože pro mě jako teologa to znamená vnášet spíše mariologický slovník do zcela jiné teologické disciplíny, kterou je dialog s židovskou komunitou. Takové přenášení obrazů z jednoho kontextu do druhého je někdy dost kontraproduktivní.

Co je cílem těchto dialogů s židy? Nemáme snad i jim přinášet evangelium?

V průběhu dějin křesťanství byla zaznamenána různá napětí mezi denominacemi, která byla z velké části důsledkem instrumentalizace náboženských symbolů a vyjádření víry při sledování ekonomických a politických cílů. Totéž platí při pohledu na staletí trvajících napětí mezi křesťany a židy. Právě letitá spolupráce mezi křesťany různých vyznání a židy ukazuje možnost jak vzájemné spolupráce, tak utváření věroučného slovníku, který zdůrazňuje možnost vzájemného soužití a který čelí snahám o nesprávnou instrumentalizaci Bible. Pokud jde o hlásání evangelia: Kristus nás posílá hlásat evangelium celému světu. Evangelium je živé Boží slovo a pro mě jako teologa je podstatné začít hlásat evangelium nejprve sám sobě.

Za společný komentář ke Knize žalmů jsi spolu s evangelickým biblistou Bohdanem Hroboněm a rabínem Mišou Kapustinem obdržel v roce 2017 Cenu Dominika Tatarky. Co z toho, co jsi poznal, bude důležité pro budoucí křesťansko-židovské vztahy na Slovensku?

Toto ocenění jsme v podstatě převzali za celý skvělý tým biblistů z celého Slovenska. Za sebe bych chtěl podotknout, že při přebírání tohoto vzácného ocenění jsem svou děkovnou řeč založil na svém oblíbeném autorovi, svatém Augustinovi. Když jsem četl Tatarkovu knihu Démon souhlasu, uvědomil jsem si jasněji než kdy jindy, že ačkoli píše v jiné době, jiným jazykem a jiným stylem, přesto píše o stejných věcech, o kterých psal Augustin. Je to zdrcující touha po moci, po ovládnutí druhého, který už nemá svobodu. Augustin v Božím městě píše

podobně, a přece jinak. Augustin jde ve svých úvahách dokonce tak úchvatně do hloubky, že v závěru tohoto monumentálního díla srovnává různá libida a touhy, například touhu po penězích, po pomstě, po sexu, po vítězství, po slávě..., a zdůrazňuje, že spolu tvoří pouhý potůček tekoucí podél vodopádu touhy po moci. Jak velmi může touha po moci – Augustinovo *libido dominandi* – člověka zvrátit, zničit ho zevnitř, protože tak činí proti zásadám, proti sobě samému a jen proto, aby zůstal na vrcholu potravního řetězce. Je to otroctví chtění! Člověk si chce přivlastnit vše, co ho obklopuje. Je to rozdělení člověka v sobě samém. Právě Kniha žalmů, která je nejčtenějším a nejpřekládanějším dílem v dějinách evropské kultury (pravda, hned po Augustinově spisu O Boží obci), varuje před těmi, kdo se chtějí stát člověkem-bohem jen proto, aby zotročovali druhé. Je tedy na lidech dobré vůle, aby si v dnešní neklidné době uvědomili poslání připomínat si nebezpečí bezuzdné touhy po moci. Proto také pokorně připomínám naše vlastní náboženské dějiny – jak se říká: *historia magistra vitae est* – protože sami ze zkušenosti víme, jak touha po nadvládě člověka přemáhá.

Nakonec, mohl bys shrnout, proč si myslíš, že je důležité vést rozhovor s židy jako součást posvátné povinnosti nezanedbávat pro někoho možná jen drobné krůčky ke smíření?

Rozhovor s lidmi dobré vůle je pro mě velmi důležitý, protože evangelium se neohlašuje jen nějakými hesly nebo vlajkami, ale hlásá se také našim životním projevem – úsměvem, podáním ruky a upřímnou lítostí nad tím, co bylo v našem chování jako katolíků v minulosti nesprávné. Evangelium nás vyzývá, abychom vždy jako první byli těmi, kdo odpouští a upřímně prosí o odpuštění. I tímto způsobem vytváříme určité poselství, abychom postupně ukázali a dali jasně najevo, že křesťan v žádném případě nesmí být antisemitou.

Ptal se Pavel Ambros SJ

P. prof. doc. ThLic. Miloš Lichner, Th.D. SJ (* 1971, Martin) je slovenský katolický teolog a vysokoškolský pedagog. Roku 1992 vstoupil do jezuitského řádu, teologii studoval v Bratislavě a na *Centre Seures* v Paříži. Na Teologické fakultě Trnavské univerzity v Bratislavě přednáší systematickou teologii. V letech 2017–2019 byl viceprezidentem a v letech 2019–2021 prezidentem Evropské společnosti pro katolickou teologii. V letech 2012–2019 působil děkan TF TU, od roku 2019 je prorektorem Trnavské univerzity pro vnější vztahy. V roce 2017 získal Cenu Dominika Tataruky jako spoluautor knihy *Žalmy 51–75* (Komentáře k Starému zákonu, sv. 5).

Papež s africkými jezuity

Na přelomu letošního ledna a února navštívil papež František dvě africké země – Konžskou demokratickou republiku a Jižní Súdán. Jako obvykle hovořil během této návštěvy soukromě také s jezuitu z obou uvedených zemí.

Celý přepis rozhovorů vyšel v únorovém čísle časopisu italských jezuitů *La Civiltà Cattolica*. Z Františkových odpovědí vybíráme ty, které se týkají církve v Africe a témat, kterými tento kontinent žije, i když mají celosvětový přesah.

Pohanství válečné logiky

První dotaz na papeže Františka se týkal poslání jezuitského řádu. Tazatel připomněl, že jezuité přijímají své poslání od papeže, a chtěl po Františkovi, aby vyjádřil, jaké poslání jim dává dnes. Svatý otec mu odpověděl, že jejich posláním jsou čtyři Univerzální apoštolské preference, které papež výslovně schválil. Připojil ale, že je mají adekvátně vtělit do afrického společenského kontextu, který je poznamenán válkami a násilím.

„Je zde silné téma konfliktu, boje mezi jednotlivými frakcemi. Podívejme se ale také kolem sebe: celý svět je ve válce! Sýrie je ve válce už 12 let, pak Jemen, Myanmar s dramatem Rohingů. Napětí a konflikty jsou i v Latinské Americe. A pak současná válka na Ukrajině. (...) Ptám se sám sebe: bude

mít lidstvo odvahu, sílu, nebo vůbec možnost obrátit se zpět? Nebo se řítíme do propasti? Nevím. To je otázka, kterou si sám kladu. Nerad to říkám, ale jsem v tom trochu pesimista.“

Podle Františka zůstává hlavním problémem výroba zbraní. „Na světě je stále tolik hladu, a my dál vyrábíme zbraně. Od této katastrofy je těžké se odvrátit. A to nemluvím o atomových zbraních! Přesto stále ještě věřím v osvětovou práci, v sílu přesvědčování. My křesťané se za to musíme hodně modlit!“

V odpovědi také zareagoval na vyprávění přímých obětí válečného násilí, které při návštěvě Konga vyslechl. „Zvláště mě zarazí krutost. Zprávy, které k nám přicházejí z válečných konfliktů po celém světě, hovoří o krutosti, na kterou je těžké jen pomyslet. Nejenže se lidé zabíjejí, ale zabíjejí se s mimořádnou krutostí. To je pro mě něco nového. Dává mi to podnět k zamyšlení.“

V rozhovoru se súdánskými jezuitu toto téma také zaznělo. Problém násilí spojil s určitou pohanskou touhou po moci: „Musíme si uvědomit, že svět se

pohybuje v pohanské kultuře, která má své vlastní modly a bohy. Peníze, moc a sláva jsou věci, na které svatý Ignác poukazuje ve svých Duchovních cvičeních jako na základy hříchu. Rozhodnutí se pro chudobu, které učinil sv. Ignác (...), je volbou proti pohanství, proti bohu peněz. Proti tomu stojí naše dnešní kultura, která je pohanskou kulturou války, kde platí jen to, kolik máš zbraní.“

Sen o Africe

Další tazatel se ptal, jaký má František sen ohledně budoucnosti Afriky. Papež odpověděl: „Když svět přemýšlí o Africe, tak myslí na to, jak ji tím nebo oním způsobem vykořistit. Je to mechanismus jakéhosi kolektivního nevědomí, že Afrika musí být vykořisťována. S tím rozhodně nesouhlasím. Afrika musí růst! Je sice pravda, že země afrického kontinentu získaly nezávislost, ale jen od „půdy země“ nahoru, nikoliv ve vztahu k bohatství, které se skrývá pod zemí.“ Na toto téma se papež loni v listopadu bavil s africkými studenty prostřednictvím videokonference a byl přítom ohromen jejich inteligencí. „Jejich způsob myšlení se mi velmi líbil. Uvědomil jsem si, že Afrika potřebuje politiky, kteří jsou jim podobní: nadaní, inteligentní, kteří se starají o růst svých zemí. Především politiky, kteří se nenechají zmást korupcí. Politická korupce neponechává zemi žádný prostor k růstu, ale ničí ji. Nad tím mi puká srdce. Člověk nemůže sloužit

dvěma pánům; v evangeliu je to jasně řečeno. Buď sloužíte Bohu, nebo penězům. Je zajímavé, že se tam neříká ďáblu, ale penězům. Je třeba formovat poctivé politiky. To je také váš úkol.“

Inkultura víry

Dva dotazy se týkaly inkulturace víry. Na dotaz, jak se mu líbí tzv. konžský ritus, v němž sloužil toho dne mši svatou, František zareagoval: „Konžský obřad se mi líbí, protože je to umělecké dílo, liturgické a poetické mistrovské dílo. Byl vytvořen s církevním smýšlením a s estetickým cítěním. Není to pouhá adaptace, ale poetická, tvůrčí skutečnost, která je smysluplná a přizpůsobená konžské realitě. Proto se mi líbí a dělá mi radost.“

Na dotaz týkající se vztahu mezi křesťanskou vírou a silnou místní kulturou, se kterou se víra setkává, papež odpověděl: „Kultura a víra jsou a musí být v dialogu. Samozřejmě se může stát, že převažující kultura víru nepřijme. Tento základ pohanství v dějinách nikdy nevymřel. Ale pozor: formou pohanství je i vnější formalismus, kdy se v neděli chodí na mši jen proto, že se to má, tedy bez duše, bez víry. Silná kultura je výhodou, pokud je evangelizována, ale nelze ji redukovat na nemožnost dialogu s vírou. V tomto ohledu byla důležitá generální konference latinskoamerických biskupů v roce 1979 v Pueble. Tam se objevil výraz ‚evangelizace kultury‘ a ‚inkultura víry‘. Při setkání kultury a víry dochází k inkulturaci

Papež František
při setkání s jezuitou
z Jižního Súdánu
(Foto Vatican News)

víry. Proto nelze žít víru zde v Džubě způsobem, který je dobrý například pro Paříž. Je třeba hlásat evangelium každé konkrétní kultuře, která má svá omezení i své bohatství.“

Vtělená modlitba

Jezuité se ptali také na papežův duchovní život. František se s nimi podělil například o to, jakým způsobem se modlí: „Samozřejmě, že denně sloužím mši svatou a modlím se breviář. Každodenní liturgická modlitba má osobní výživnost. Pak se někdy modlím růženec, někdy si vezmu evangelium a rozejímám o něm. Velmi ale záleží na konkrétním dni. Co se týče osobní modlitby, musím si jako každý najít ten nejlepší způsob, jak ji den za dnem prožívat. Když jsem se v Kinshase setkal s lidmi, kteří se stali obětí války na východě země, vysle-

chl jsem strašné příběhy zraněných, zmrzačených, týraných... Vyprávěli věci, které snad ani není možné pojmenovat. Je jasné, že jsem se potom nemohl modlit Píseň písní. Člověk se musí modlit ponořen do prožívané skutečnosti. Proto se hrozím kazatelů, kteří mluví o modlitbě abstraktně, teoreticky – mluví a mluví, ale prázdnými slovy. Modlitba je vždy vtělená.“

Na doplňující dotaz, co mu působí největší útěchu, a co naopak neútěchu, uvedl: „Největší radost mám, když vidím prosté lidi, kteří věří. To mi dělá dobře. Mou útěchou jsou věřící členové Božího lidu, hříšní, ale věřící. Neútěchu mi naopak působí členové elit, také hříšní, ale nevěřící. Proto toužím, aby kněží byli pastýři lidu, a ne „monsignory“ nebo „kleriky ve službách státu“.

Petr Havlíček SJ

Mezi dětmi ulice

Španělský jezuita Alfonso Ruiz přišel do Afriky v roce 1968 nejprve do Čadu, kam byl poslán na svou pastorační praxi – magisterku, a už tam zůstal. Posledních dvacet tři let žije v Kamerunu, kde pracuje s dětmi a dospívajícími z ulice, nejprve v Douale a později v Yaoundé. O své práci píše v následujícím převzatém článku.

Když mluvím o „dětech ulice“, mám na mysli děti, chlapce nebo dívky, kterým je méně než 18 let a které žijí, spí, pracují, jedí, hrají si a dělají všechno na ulici. Všechny jejich rodinné vazby jsou přerhané do té míry, že se buď nemohou, nebo nechtějí vrátit ke svým příbuzným. Žádný dospělý se za ně v této fázi jejich života necítí zodpovědný. Tyto děti nechodí do školy, ale vzdělávají se na ulici, se všemi důsledky, které to má pro jejich vývojovou rovnováhu. Tisíce těchto malých dětí a dospívajících jsou vyloučeny z většinové společnosti, která je přehlíží, a co je ještě horší, odmítá je. V chudých zemích se tyto děti vyskytují v každém městě.

Zmizet na pozadí

Život na ulici je paralelní společnost, která existuje vedle společnosti, již nazýváme normální. Má svá vlastní pravidla a zvyky, dokonce i vlastní jazyk. A stejně jako se rovnoběžky nikdy nestýkají, nepotkávají se ani tyto dva světy. Mohou existovat ved-

le sebe, ale nikdy se nepřiblíží. Pokud se tedy chcete s těmito dětmi setkat, musíte překročit hranici oddělující tyto dva světy. Samozřejmě se jedná spíše o hranici sociologickou než fyzickou, ale přesto je skutečná. Přiblížit se k neznámému je ale vždycky výzvou pro každého, kdo se usadil ve „známé“ komfortní zóně své každodenní existence.

V roce 1998, poté co jsem v Čadu strávil téměř 30 let, jsem byl vyslán do Doualy, kde mě pověřili, abych vedl jezuitskou komunitu v *Liber-mann Collège*. Téměř okamžitě jsem si všiml velkého počtu žebrajících dětí ulice v blízkosti školy. Měl jsem trochu volného času, a tak jsem se rozhodl je oslovit.

Tak začala má operace „zmizet na pozadí“. O čem to mluvím? Stejně jako prodavači cigaret, starší pouliční teenageři, členové ochranky, stromy, hromady odpadků, prostitutky, malé restaurace na okraji chodníku, to všechno patří ke každodenní pouliční scénérii a nikoho to nepřekva-

Otec Ruiz
a chlapci z ulic
Yaoundé
(Foto jezuits.
global)

pí... I já jsem chtěl prostě splynout s pouliční krajinou a stát se známým zjevem, přestože jsem byl bílý a bylo mi padesát let. Začal jsem pravidelně navštěvovat ulice, abych se setkal s dětmi. Zpočátku to bylo náročné, ale po několika měsících, když jsme se začali poznávat a vybudovali si důvěru, se tato setkání stala něčím normálním, přirozeným, ba dokonce očekávaným. To byl tedy můj způsob „překračování hranic“.

Domov naděje

V roce 2002 mé působení na *Libermann Collège* skončilo. Na žádost arcibiskupa z Yaoundé mě provinciál poslal do tohoto hlavního města Kamerunu, abych převzal vedení diecézní charitativní asociace *Foyer de l'Espérance* (Domov naděje). Od

té doby jsem jejím koordinátorem. Již 44 let je deklarováným cílem této iniciativy „opětovné začlenění dětí a mládeže z ulice a mladých delikventů z Yaoundé do jejich rodin a do společnosti“.

Jak s oblibou říkám, byla to práce, která ke mně přišla zčistajasna a pro kterou jsem neměl žádné předchozí vzdělání, ale ukázala se jako dar od Boha.

Naše práce spočívá ve snaze podpořit děti alespoň na části jejich životní cesty, aby mohly znovu objevit, co je důvěra, pocit bezpečí a lásky. Znamená to také být svědkem obrovské radosti negramotného dvanáctiletého nebo třináctiletého dítěte, když mu čtení začne dávat smysl, nebo sledovat děti, které se snaží žonglovat a naučit se další cirkusové dovednos-

V chudých zemích se „děti ulice“ vyskytují v každém městě
(Foto *jesuits.global*)

ti, a pak vidět štěstí v jejich tvářích, když předvádějí představení před ostatními a sklízí nadšený potlesk. Dalším aspektem naší práce je setkávání s rodinami dětí.

Umět přijmout neúspěchy

Jistě, existuje mnoho úspěšných příběhů, ale také mnoho neúspěchů, když mladí lidé v klíčových okamžicích svého života opět udělají špatné rozhodnutí. Tehdy si klademe otázku, kde jsme jako vychovatelé udělali chybu. V takových chvílích se s překvapením přistihnu, že se modlím: „Pane, nevíme, co máme dělat. Prosím, pomoz tomuto chlapci. Má stejné právo na normální život jako mnozí jiní.“ Někdy je těžké přijmout jako odpověď jen Boží mlčení.

Jako jezuité často používáme větu: „Ve všem milovat a sloužit.“ Někdy

ji však v životě příliš neuplatňujeme. Nicméně troufám si s rukou na srdci říct, že by bylo nemožné vydržet pracovat ve *Foyer de l'Espérance* velmi dlouho, pokud bychom tato slova skutečně nežili.

Po všech těch letech mě zkušenost naučila, že lidí, kteří jsou skutečně ochotni překročit tuto hranici a dlouhodobě se věnovat těmto dětem a mladým lidem na ulici, je málo. Celé roky jsem doufal, že se Tovaryšstvo projektu *Foyer de l'Espérance* ujme a zaváže se k němu. Ale stále na to čekám. Snad to usnadní skutečnost, že naše práce je svou povahou blízka třetí apoštolské preferenci „Otevírat mladým lidem obzory naděje“.

Alfonso Ruiz SJ

*Z ročenky Jesuits 2022 přeložil
Petr Havlíček SJ*

Dějiny jezuitů v Africe

Africký kontinent byl už od vzniku Tovaryšstva cílem jeho misijních snah. Podívejme se na krátký přehled tohoto působení od dob sv. Ignáce až po období generalátu Pedra Arrupeho ve 20. století.

Prvním místem, o kterém Ignác uvažoval jako o působišti jezuitů na africkém kontinentu, byla Etiopie, od středověku ztotožňovaná s mytickou „zemí kněze Jana“. Bylo tomu tak v době, kdy se o tuto oblast zajímalo i portugalské impérium. Prvním místem jezuitského působení v Africe se však stal Mosambik, kam tři jezuité, mezi nimiž byl i František Xaverský, dorazili v roce 1541 z Lisabonu cestou do Asie.

Počáteční neúspěchy

Pozdější misie do Mosambiku a Etiopie byly koordinovány z indické Goy. První jezuité, jejichž cílem bylo působení v Africe, byli vysláni v roce 1548, konkrétně do oblasti dnešního Maroka, ale brzy i do Konga, kde působili v tehdy již katolickém Konžském království. Jedním z nich byl João Nunes Barreto, který v severní Africe působil až do té doby, než se stal patriarchou v Etiopii, čímž se stal zároveň prvním ustanoveným jezuitou-biskupem. Částečně tak bylo kompenzováno vyhnání jezuitů z Konga, ke kterému došlo především z politických důvodů.

Hlavním cílem misie bylo přivést etiopské pravoslavné křesťany ke společenství s Římem. Etiopský císař přijal první část jejich poselstva vlažně, ale jistě je nemohl zcela odmítnout, protože byl zavázán portugalským silám za podporu při vítězných střetech s muslimy. Klíčovou roli podle jezuitů mělo hrát obrácení samotného císaře na katolickou víru. To se ale nepodařilo, císař brzy zemřel v bitvě a jezuité se stali součástí politických her. Nový panovník navíc začal s pronásledováním katolíků obecně, což situaci jen zhoršilo. Jezuita Oviedo, který obdržel biskupské svěcení, jen o vlasek unikl smrti a dožil svůj život v chudé oblasti Etiopie v nuzných podmínkách. Ani zbylým členům misie se nevedlo o mnoho lépe. Je zajímavé, že se zcela změnil jejich původní plán a věnovali se prostým katolíkům, namísto původních snah o obrácení panovníka.

Kolonialismus a otroctví

Důležitost politické situace pro rozvoj misie se ukázala v Mosambiku, kde mělo Portugalsko silnější pozici.

Jezuité zde pochopili, že musí poznat místní kulturu, a zanechali obdivuhodné písemné svědectví, které hovoří o skutečném zájmu o místní kulturu. Podařilo se jim také pokřtít stovky místních obyvatel, nicméně bez jakékoli předchozí katecheze. To se postupně ukázalo jako neefektivní, protože konvertité v podstatě zůstávali u předchozího způsobu života.

Jezuita Silveira pro změnu uspěl ve snaze pokřtít panovníka království Monomotapa, nacházejícího se na území dnešního Zimbabwe a Mosambiku. To bylo zcela v souladu s už zmíněnou strategií christianizovat nejdříve panovníky. Zanedlouho byl ale jezuita obviněn z více přestupků, což jen svědčí o rychle se měnící situaci (nejen) na afrických dvorech. Nakonec byl uškrten, čímž se stal jedním z prvních mučedníků v subsaharské Africe (1561).

Jezuité posléze došli k přesvědčení, které začal naplňovat i portugalský král Sebastián, že pro evangelizaci je důležitá i výraznější kolonizace. Další oblastí, kam se jezuité obrátili, byla také Angola. Stali se tak, byť s výhradami, součástí systému fungujícího na bázi obchodu s otroky. Mnohem pomaleji se jezuitům dařilo uchytit v západní Africe. Na začátku 17. století (1604) připrulo několik jezuitů na Kapverdské ostrovy. Ač se nepostavili zcela proti otroctví, snažili se podmínky tamních otroků zmírnit, nakolik to bylo možné. Poměrně úspěšné, byť jen dočasně, byly i misie do dnešní

Sierry Leone. Mimo to se podařilo částečně navázat na působení jezuitů v Etiopii. I když se ke katolické víře přihlásil sám císař, pokus ustanovit katolictví jako státní náboženství a tlak z Říma na přísné dodržování římských zvyklostí celou věc opět zhatily. V Mosambiku se jezuitský vliv zvýšil, ale v zásadě působili především mezi portugalskými elitami. Na počátku 17. století se také jezuité poprvé dostali na Madagaskar, opět jako doprovod portugalské výpravy.

První koleje

V roce 1622 byly v angolské Luandě a zanedlouho i v dnešním Kongu otevřeny koleje, kam kromě potomků portugalských přistěhovalců chodily i africké děti. Oproti Mosambiku se tak jezuité v Angole a Kongu mnohem více věnovali i místní populaci, i skrze studium lokálních jazyků.

Od 18. století se jezuité usídlili v Káhiře v Egyptě. Kolem poloviny 18. století ale obecně jezuité vyjadřovali nespokojenost ohledně dosavadních úspěchů v Africe, které přičítali nevhodnému chování Portugalců, ale i Afričanům, kteří se odmítali vzdát svých náboženských tradic. Poté, co v Portugalsku získal rozhodné slovo první ministr a osvícenec markýz Pombal, byla pozice afrických kolonií ještě komplikovanější a jezuité se museli vyrovnávat s mnohem menšími zdroji. Rozhodující pak byly proti jezuitské výnosy ze strany portugalského krále a o něco pozdější zrušení

řádu papežem v roce 1773. Tím byla silně poznamenána i oblast vzdělávání, které bylo důležitou součástí jezuitského působení.

Druhé Tovaryšstvo

Po obnovení Tovaryšstva v roce 1814 se začala další kapitola jezuitského působení v Africe, ale v již podstatně změněném kontextu. Portugalsko ztratilo silnou pozici a jeho rivalové se navíc často hlásili k evangelickému vyznání. Misionářské aktivity tak nesly i příchuť soupeření mezi jednotlivými konfesemi a státy. Jezuité byli v 19. století v Africe přítomni v malých misích v Alžírsku, Fernando Pó (Bioko), Súdánu a Egyptě a ve velkých misích na Madagaskaru, Zambezi v jižní Africe a v Kongu.

Dějiny jezuitů v Africe ve dvacátém století se dělí na dvě období, před II. světovou válkou a po ní. Politický, ekonomický a náboženský kontext v Africe první poloviny 20. století poskytoval jezuitům před válkou – stejně jako všem misionářům – příležitosti, které předtím neměli. Mír nastolený koloniálním řádem byl jen na krátkou dobu přerušen I. světovou válkou. V tomto kontextu pokračovaly a upevňovaly se již existující jezuitské misie.

Situace po II. světové válce vytvořila zcela nové misijní příležitosti. S poválečným rozpadem koloniálních říší se na misích v Africe začali podílet jezuité z Asie a Ameriky, což poněkud změnilo dosud výraznou

Africká církev a africké Tovaryšstvo – jáhenské svěcení v únoru 2023 (Foto facebook JCAM)

evropskou dominanci nad africkým náboženským prostředím. Nové jezuitské iniciativy byly podnikány nezávisle na těch, které byly přeneseny z 19. století. Zejména za generálního představeného Pedra Arrupeho SJ (ve funkci v letech 1965–1983) se jezuitské misie v Africe aktivně snažily odhodit svůj evropský misionářský oděv a stát se africkými. Když Arrupe končil jako generální představený, působilo Tovaryšstvo ve 24 afrických zemích.

Arrupe sám dospěl k přesvědčení, že Tovaryšstvo se musí stát „africkým v Africe, stejně jako je americkým ve Spojených státech a španělským ve Španělsku“. Arrupemu se podařilo změnit mnoho nejednotných jezuitských misí na celém kontinentu tím, že dal Tovaryšstvu v Africe novou tvář, organizační strukturu a kontinentálního ducha, které ho charakterizují dodnes.

Pavel Band'ouch SJ

Století slovenských jezuitů

Kolektiv autorů

Sto rokov Spoločnosti Ježišovej na Slovensku. 1920–2020

Dobrá kniha, Trnava 2022, 598 s.

ISBN: 978-80-8191-362-4

Jde již o třetí publikaci k dějinám slovenských jezuitů. První vyšla ještě za dob komunizmu v exilu a věnovala se historii od starého Tovaryšstva až do roku 1988 (Dejiny Spoločnosti Ježišovej na Slovensku). Druhá z roku 2006, nazvaná krátce Jezuiti, popisovala 16 let od obnovení řeholního života po pádu totality. Nynější obsáhlá publikace tedy spojuje nejnovější historické období z obou předchozích knih a nově je shrnuje a doplňuje.

Za těžiště knihy lze považovat první přehledovou kapitolu M. Hudačka SJ, která tvoří první čtvrtinu knihy. Vypráví příběh slovenských jezuitů od vzniku Československa přes celé 20. století až po současnost. Připomeňme, že až do roku 1938 žili čeští a slovenští jezuité v jedné československé provincii, a proto je tato kapitola zajímavá i pro českého čtenáře. Vztah mezi jezuitou obou národů reflektuje také kapitola P. Ambrose SJ, která přináší pohled tří českých jezuitů 20. století (F. Žák, B. Ráček a A. Kajpr) na slovenské církevní prostředí.

Po úvodní kapitole následují speciální kapitoly, věnované jednotlivým oblastem jezuitského působení na Slovensku nebo významným osobnostem – zmiňme např. Tomáše Munka, Michala Lacka, Pavla Hnilicu, Jana Ch. Korce, Felixe Litvu, Josefa Porubčana ad. Poslední čtvrtina knihy reflektuje třicet let života jezuitů ve svobodné společnosti. Zde se historie setkává se současnými proměnami života církve. Příspěvkům sice chybí objektivizující odstup, ale zase přinášejí cenné přímé svědectví.

Podobnou knihu o českých jezuitách ve 20. století u nás dosud postrádáme a asi ještě dlouho postrádat budeme.

Petr Havlíček SJ

Zprávy

Praha

■ Poutní bohoslužba ve farním kostele svatého Štěpána 26. prosince s doprovodem sboru a orchestru od kostela svatého Gotharda v Praze přitáhla značný počet věřících. Zazněly skladby Františka Xavera Brixiho.

Brno/Olomouc

■ Akademická farnost Olomouc ve spolupráci s Vysokoškolským katolickým hnutím (VKH) Olomouc a VKH Brno připravily pro studenty na prosinec tři adventně laděné duchovní obnovy, s meditací filmů a Písma svatého.

Velehrad

■ Po tříleté přestávce, způsobené koronavirovou epidemií, se sešli čeští jezuité na svém provinčním setkání na Velehradě. Od 3. do 5. ledna hovořili o důležitých tématech života provincie a refleктоvali vlastní život a působení. Hostem celého setkání byl asistent otce generála pro střední a východní Evropu P. Tomasz Kot SJ.

Vatikan

■ Dne 1. prosince P. Michel Fédou SJ převzal od papeže Františka Ratzingerovu cenu za své teologické dílo. Otec Fédou je profesorem klasických studií, má doktorát z teologie a vyučuje patristiku a dogmatickou teologii

v Paříži na jezuitské fakultě Centre Sèvres.

■ Papež František schválil 17. prosince nové dekry Dikasteria pro blahorečení a svatořečení. Dva z nich připisují titul „ctihodný“ jezuitům otci Matteu Riccimu (1552–1610) a bratru Marcosovi Figueroovi (1865–1942).

Řím

■ 26. října byly na generální kurii Tovaryšstva představeny svazky sebraného díla jezuita Martina Martiniho, který deset let (1643–1653) působil v Číně a po návratu do Evropy propagoval výsledky svého výzkumu čínské geografie, historie a kultury. Do Číny se vrátil v roce 1656, kde roku 1658 zemřel v Chang-čou. Vydání jeho sebraného díla (Opera omnia) bylo právě dokončeno pod vedením Centro Studi Martino Martini v italském Tridentu.

■ Na pozvání generálního představeného Artura Sosy SJ působí od roku 2021 v Římě jezuitský umělec Arturo Araujo, který zde vytvořil sérii uměleckých děl, jež zdobí chodbu na generální kurii, ze které se vchází do Sosovy kanceláře. Obrazy mají volně evokovat Univerzální apoštolské preference Tovaryšstva Ježíšova. Arturo Araujo SJ vyučuje umění na Seattle University ve Spojených státech amerických, kterou provozuje Tovaryš-

stvo. Do spolupráce na výtvarném projektu zapojil pět talentovaných studentů své katedry. Jako název celé série uměleckých děl zvolil tým spolu s otcem generálem „Nebeské srdce“, a to kvůli vanutí Ducha, které lze vnímat a které je jádrem veškerého apoštolského díla Tovaryšstva Ježíšova.

■ Komunikační tým generální kurie Tovaryšstva Ježíšova představil v prosinci 2022 novou aplikaci pro mobilní telefony nazvanou Jezuitská pouť. Je k dispozici na platformách Android a iOS v angličtině, španělštině, francouzštině a italštině. Aplikace umožňuje virtuálně nebo fyzicky navštívit čtyřiačtyřicet míst souvisejících s životní cestou svatého Ignáce z Loyoly. Je určena pro jezuitu, ignaciánskou rodinu a katolíky z celého světa, kteří si přejí tuto speciální pouť uskutečnit virtuálně, nebo přímo na místě.

■ Delegát otce generála pro jezuitské římské domy P. Johan Verschueren SJ zveřejnil 2. prosince zprávu o obviněních vznesených na adresu P. Marka Rupnika SJ v oblasti šestého přikázání, která se měla týkat dospělých osob. Podle šetření vatikánského Dikasteria pro nauku víry byly uvedené skutky promlčeny, a proto nebylo přistoupeno ke kanonickým trestům. Tovaryšstvo však dále zachovalo administrativní opatření ve vztahu k otci Rupnikovi, kterému byl zakázán veřejný výkon kněžské služby. Otec delegát následně vydal veřejnou výzvu, aby se přihlásily případné další oběti jednání P. Rupnika.

Další obvinění zkoumal nezávislý referenční tým, který v únoru 2023 předal všechna svědectví otci delegátovi, který rozhodl o pokračování interního šetření v rámci řádu. V průběhu šetření také zpřísnil omezení vůči otci Rupnikovi, který nesmí veřejně působit ani v umělecké oblasti a nesmí cestovat mimo italský region Lazio.

Brusel

■ Ve dnech 26. až 27. října se v belgickém Bruselu konalo regionální koordinační setkání Jezuitské služby uprchlíků (JRS) v Evropě. Sešlo se čtyřicet dva pracovníků z regionálních kanceláří dvaceti tří zemí, aby se vzájemně informovali o dosavadní práci v průběhu roku, zejména o reakci na ukrajinskou krizi, a také se dohodli na nejbližších krocích.

Budapešť

■ Otec generál Arturo Sosa SJ jmenoval do čela maďarské jezuitské provincie P. Attilu Andrása SJ. Svého úřadu se ujal 25. února v rámci eucharistické slavnosti v jezuitském kostele v Budapešti.

Dublin

■ Dne 7. října byla na Belvedere College v Dublinu slavnostně odhalena bronzová socha svatého Ignáce z Loyoly při příležitosti pětistého výročí jeho obrácení. Zobrazuje zakladatele jezuitského řádu sedícího na soudobé lavičce. Autorem sochy je John Coll. Vedení Belvedere College sochu objednalo před dvěma lety v rámci rozsáhlých oslav svěťce, který během rekonvalescence po zása-

hu dělovou koulí v bitvě u španělské Pamplony prožil konverzi.

Irsko

■ Biskup z města Meath Tom Deenihan oznámil 27. října, že bude zahájen beatifikační proces P. Willieho Doylea SJ. Otec Doyle proslul svým hrdinstvím jako vojenský kaplan během první světové války. Od jeho smrti 16. srpna 1917 ho provází pověst svatosti a je vzýván jako přimluvce. Proces byl formálně zahájen 20. listopadu při slavnostní bohoslužbě v katedrále Krista Krále, které se zúčastnil provinciál irských jezuitů P. Leonard Moloney SJ.

Kyrgyzstán

■ Na přelomu listopadu a prosince roku 2022 navštívil Kyrgyzstán P. Mateusz Orłowski SJ, který uspořádal sérii workshopů s názvem „Škola reálné západní krajiny“. Výuka probíhala v hlavních vzdělávacích centrech na jihu země, ve městech Oš a Džalal-Abad, a na severu v Biškeku. V Oši byli účastníky workshopu studenti Fakulty výtvarných umění státní univerzity. V Džalal-Abadu a Biškeku se konal workshop pro mladší studenty, totiž z místních uměleckých středních škol.

Londýn

■ Jezuité v Británii oslavili čtyři sta let od založení britské provincie mší svatou 21. ledna v kostele Neposkvrněného početí v Londýně. Mši svatou sloužil arcibiskup z Westminsteru kardinál Vincent Nichols a homilii

pronесl provinciál britských jezuitů otec Damian Howard SJ.

Makedonie

■ Po dvanácti letech nepřítomnosti se v září 2022 vrátili do Makedonie chorvatští jezuité. Otec Vinko Maslač SJ a otec Marijan Bešlić SJ budou zodpovědní za katedrální farnost Nejsvětějšího Srdce Ježíšova ve Skopje. Dne 4. září je přivítal a představil společenství věřících biskup a eparcha Kiril Stojanov.

Portugalsko

■ Asociace přátel Pierra Teilharda de Chardin v Portugalsku pořádá veřejný kurz, který se zabývá myšlenkami slavného francouzského jezuita a koná se online pod vedením P. Vasca Pinta de Magalhães SJ. Jde o sérii přednášek různých specialistů prostřednictvím platformy Zoom po čtrnácti dnech během dvou akademických roků. Obsahuje dva moduly: první od listopadu 2022 do června 2023 a druhý od září 2023 do června 2024. Kurz vychází z práce, kterou nedávno v portugalské vydal profesor teologie Gérard Donnadiu z Centre Sèvres a Collège des Bernardins v Paříži s názvem „Teilhard de Chardin v novém zpracování, křesťanství znovuzrozené pro třetí tisíciletí“.

Vilnius

■ Dne 19. prosince zemřel v domově důchodců v Marijampoli emeritní biskup Jonas Boruta SJ, svědek litovské podzemní církve v době komunismu.

Jubilea

P. Richard Čemus	Štěkeň	29. 5.	35 let kněžství
P. Josef Blaha	Praha	29. 6.	35 let kněžství
P. Josef Blaha	Praha	5. 4.	40 let v Tovaryšstvu
P. Jiří Kovář	Hostýn	6. 4.	65 let
P. Miroslav Herold	Olomouc	10. 4.	45 let

Srdečně blahopřejeme

Seznam podporovatelů od 20. října 2022 do 8. února 2023

Sestry Římské unie řádu sv. Voršily; Radka Taucová; Ludmila Šabršulová, Brumov-Bylnice; manželé Basetovi; Stanislav Daněk, Salaš; Václav Pomikálek; PhDr. Hana Topolánková, Praha 5; Společnost sester Ježíšových, Olomouc; Petr Durna, MEngSc, Brno; Jaroslav Adamík, Přerov; Marie Nováčková, Praha 4; Zdena Navrátilová, Bludov; Mílada Schneiderková; Ing. Ludvík Motyčka, Brno; Sirotnákoví, Olomouc; Marta Stařečková, Karel Pažourek, Brno; MUDr. Miroslav Malý; Ludmila Porazilová; Pavel Kahoun, Praha 4; Karel Gleisner, Mladá Boleslav; Jiří Riedl; Jana Tichá; Miloslav Popelka, Jalubí; Ivan Palacký, Uherské Hradiště; Helena Havelková; Marie Slaměnková; Anna Kubíková, Tvrdonice; Zdeněk Sychra, Pardubice; Jaroslav Neuwirth, Opava 9; PhDr. Ivan Kania, Brno; Ladislav Mráz; Jarmila Kvapilová, Liberec 1; MUDr. Dagmar Pohunková, Praha 1; Josef Černý, Praha – Horní Počernice; Svatava Plechačová, Tisá; Markéta Bradáčová; Dana Kovaříková; Josef Stoklásek, Otrokovice; Jaroslav Kozel, Čeladná; Ing. Gerard Jargus, Havířov 1; Libuše Neuzilová, Holešov; Cyril Pazderka, Jihlava; Ing. Antonín Kazda; Vojtěch Kameník; Jiří Filipi; Mons. Mgr. Josef Zouhar, Hodonín; P. L. Vaďura; Pavel Masař; Jana a Pavel Švancarovi; Václav Břich, Košátky; Michael Korbička; Helena Nosková; V. a V. Lisí, Praha; Jana Sniehoffová, Rychaltice; Mgr. Magdaléna Nováková; Mgr. Lukáš Kopecký, Klatovy; Libuše Prečová; Josef Jakubíček, Zlín; Jiří Sáblik; Libor Galatík, Praha 5; Stanislav Jurčík, Velehrad; Milan Jelínek, Brno-Bystrc; Zdeněk Charouz; Milena a Pavel Novákoví, Plzeň 1; Adolfa Regnerová, Červený Kostelec; Karel Höfer; Pavel Hloušek; Milan Pilát, Brno; René Lehovec, Praha 9; Anna Petrová; Vladislav Hřebíček; Jiřina Zachovalová, Brno 12; Vlasta Rybánská; Jan Toman, Dolní Bojanovice; Helena Mikáčová, Velká nad Veličkou; MUDr. Alois Krobot, Ph.D., Napajedla; Ludmila Hronová; Magdaléna Vašíčková; Ing. František Jaroš, Praha 3; Jaroslav Eliáš; Jana Doležalová, Brno; Marie Beďačová, Plzeň; Jaroslav Vašíček, Brno; Marie Vaňková, Bruntál 1; Marta Hučínová, Praha 6 – Dejvice; Marie Veselá, Jihlava

Všem dárcům upřímně děkujeme